

1. משנה מסכת אבות פרק א משנה ד

יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם יוסי בן יועזר אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם:

2. משנה מסכת אבות פרק א משנה ה

יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו קל וחומר באשת חברו מכאן אמרו חכמים כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנום:

3. בית הבחירה למאירי מסכת אבות פרק א

וכן פי' שם עניים מלשון ענוה כלומר שיהיו בני ביתך נכנעים להם ומאספים אותם בפיוס דברים וזהו שאמרו שם למד בני ביתך ענוה בזמן שאדם ענותן ובני ביתו ענותנים באדם עני ועמד על פתחו ואומר יש כאן פלוני אביכם אף הם משיבים יש ויש תנה את ידך הכנס בשלום וכשהוא נכנס שולחן ערוך לפניו אכל ושתה אולי יביאהו אצל אביהם עד שנפטר באהבה ממנו כשהם קפדנים בא העני ואמר יש אביכם בכאן אומרים לו מה לך ולאבא אינו כאן גוערים בו ומוציאין אותו בנזיפה והולך בפחי נפש

4. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכו עמוד ב

משנה. מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים, ומפני בטול בית המדרש, אבל לא את האוצר שם קכו עמוד א

מפני האורחין וכו'. אמר רבי יוחנן: גדולה הכנסת אורחין מהשכמת בית המדרש, דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש. ורב דימי מנהרדעא אמר: יותר מהשכמת בית המדרש, דקתני מפני האורחין והדר ומפני בטול בית המדרש. אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה, דכתיב אוימר (ה) +מסורת הש"ס: [אדני]+ אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו'. אמר רבי אלעזר: בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם: מדת בשר ודם - אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך, ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר (ה) +מסורת הש"ס: [אדני]+ אם נא מצאתי וגו'.

5. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פז עמוד א

ג אחות לנו קטנה ושדים אין לה. אמר רבי יוחנן: זו עילם, שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. דאני חומה ושדי כמגדלות, אמר רבי יוחנן: אני חומה - זו תורה, ושדי כמגדלות - אלו תלמידי חכמים. ורבי אמר: אני חומה - זו כנסת ישראל, ושדי כמגדלות - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

6. שו"ת הרשב"א, חלק ה, סימן קכו:

שורת הדין בהסכמת בני המדינה, כל שהרוב מסכימין ומתקנין ומקבלין עליהם, אין משגיחין לדברי היחיד, שרוב כל העיר ועיר אצל יחידיהם, הם כבית דין הגדול אצל כל ישראל. ואם גזרו הם, גזירתם קיימת. והעובר ענוש יענש...

7. ר' ישראל איסרלין בשו"ת תרומת הדשן, סימן שמב:

נראה לומר דבענייני מסים וכה"ג [=וכיוצא בזה] כולהו מודו דאזלינן בתר [=כולם מודים שהולכים אחר] מנהגם דבני העיר או בני המדינה שנהגו בו מקדם, אפילו אי לא הוקבע על פי חכמים... דאי מצרכתא להו למיזל בתר [=שאם מצריך אתה להם ללכת אחרי] דין תורה בכל דבר, לעולם תהא מריבה ביניהם, משום

הכי [=משום כך] מעיקרא מחלו אהדי [=מראש הסכימו זה לזה] לוותר על דין תורה, וגמרי ומקני למיזל בטר [=וגומרים ומקנים ללכת אחרי] סדר מנהג דידהו...

8. הרב מאיר הלוי אבולעפייה, יד רמ"ה, בבא בתרא דף ח עמוד א (אות פב)
"אלו תלמידי חכמים" - שבני דורן נהנין מתלמודן כיונק שנהנה משדי אמו ותורתן מגינה עליהן כמגדלות. וקיימא לן כריש לקיש ורבי יוחנן.
... ואפילו היו עשירים שבישראל - הציבור חייבין לפרוע בעבורן, שלא מפני עניותן נפטרו אלא מפני תורתן נפטרו. וכן כל מיני מסין שהצבור מטילין לבנין החומות ולהגפת הדלתות ושאר שמירת העיר אין תלמידי חכמים חייבין בהן כל עיקר.

9. הרב משה סופר, חידושי חתם סופר, בבא בתרא דף ח עמוד א
...דעד כאן לא קפטרו רבנן אלא ממס וחומה, שהם מצד גלות ישראל, וכדמשמע מקרא "כל קדושו בידך", אבל שמירה כדרך שמלכות נשמרים ממלכויות אחרים - גם ת"ח חייב.

10. הרב שלמה יוסף זיון, "לשאלת הגיוס של בני הישיבות", (פורסם בחוברת בשנת תש"ח, תחת השם: אחד הרבנים).¹
(רקע: מאמרו של הרב זיון פורסם כתגובה לפסיקת רבני העדה החרדית, בשנת תש"ח, שאסור לבחורי הישיבות להתגייס לצבא).

כל הכבוד וכל ההערצה למרנן ורבנן, גאוני עיר הקודש, אבל הרשות ניתנת לשאול: ילמדונו רבותינו, זו מנין לכם, שבני תורה ותלמידי-חכמים פטורים מלהשתתף במלחמת מצווה של עזרת ישראל מיד הצר הצורר העומד עליו לכולתו ולהשמידו, חלילה? זו מנין לכם, לפרסם בצורה של הלכה פסוקה ו"דעת תורה" שבני הישיבות אין להם לא להירשם ולא להיפקד ולא להתייצב ולא כלום? וכי לא כך שנינו שבהצלת נפש - לא נפשות, אלא אפילו נפש אחת מישראל - "אין עושין דברים הללו אלא על ידי גדולי ישראל" (יומא, כד ע"ב; רמב"ם, שבת פ"ב ה"ל) וחכמיהם (רמב"ם שם) "כדי להורות הלכה למעשה לרבים" (ט"ז, אר"ח, ש"ח, ושר"ע הרב שם) וכי הבדל יש בין שבאותה שעה הוא מתבטל מתלמוד-תורה או שאינו מתבטל? ואם בהצלת נפש אחת כך, בהצלת רבבות אלפי ישראל על אחת כמה וכמה!

... ואף זו: כלום הצלת אחרים בלבד הוא המדובר שלפנינו? כלום אין כל אחד ואחד מאתנו, באין יוצא ובאין הבדל, עומד בפני סכנת נפשות, הוא וביתו וכל אשר לו? וכי כך היא המידה, שהעוסקים בתורה לא יהיו מחויבים להציל את עצמם, אלא יעמדו מנגד ויטילו חובת ההצלה, הצלתם הם, על אחרים? וכי כך היא המידה, או וכי זו היא דעת תורה? היכן מצינו כזאת?

התורה מגינה על העוסקים בה? אדרבה, היא הנותנת: ישתתפו בני התורה במערכה, וזכות התורה תגן עליהם ועל חברים! "אם בחקותי תלכו, יכול זה קיום המצות...הא מה אני מקיים אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה" (תורת כהנים שם; רש"י שם). ומה הובטח בשכר זה?

"רבנן לא צריכי נטירותא" (ב"ב, ז ע"ב)? רבש"ע, כלום מותר לסמוך על הנס במקום של סכנת נפשות ממש ולומד שאין רבנן צריכים שמירה? וחברון של תרפ"ט (לא תקום פעמים צרה) תוכיח, כלום לא נפלו לפני בני עולה צעירים קדושים וטהורים, כזוהר הרקיע מזהירים, מבחירי הישיבה וחכמיה? במטותא מינייכו רבנן, הקדושים ההם היו "צריכי נטירותא", או לא היו "צריכי נטירותא"? והרי הם הם אותם האויבים-הערבים שפרעו ורצחו אז והם הם אותם הפורעים ורוצחים עכשיו! ואם אמרו על "נטירותא" של בנין חומה וכיוצא, ובזמנים רגילים, במטרת שמירה מפני שונאים העלולים לבוא (ראה רש"י, ב"מ קח ע"א) מה זה עניין לזמן של סכנת נפשות ולחובה של מלחמת מצווה? הגיעו בעצמכם: הנה יצאה הוראה מ"משמר העם" להדביק את השמשות של כל החלונות בבד או נייר משום סכנת הפצצה. כלום יעלה על הדעת שתלמידי חכמים לא יעשו כזאת בטענה ש"רבנן לא צריכי נטירותא"? כלום היה אף מי שהוא מהעוסקים בתורה שהשתמטו ממילוי הוראה זו? ולמה עזבו תלמידי-החכמים, יחד עם שאר אחינו בני ישראל,

¹ החוברת נמצאת באתר <http://www.hebrewbooks.org/32904>, hebrewbooks

את שכונות-הספר הנפגעות מיריות הצלפים ולא השתמשו בסגולה זו של "רבנן לא צריכי נטירותא"? וכי רק בשביל זה בלבד שבמקרים אלה אי אפשר לסמוך על אחרים? וכי זוהי דעת התורה? ולמה אפוא להשתמש שלא בזמנה ושלא במקומה באמרה זו של "נטירותא", שכשהיא לעצמה, בזמנה הנכון ובמקומה המתאים, היא פנינה נחמדה. מבין אני לרוחם של "נטורי קרתא" המתנגדים בכלל למדינה היהודית והסבורים שכל המלחמה היא מיותרת: עלינו להיכנע, וחסל. אבל אז שוב אין הבדל בין בני ישיבות ליושבי קרנות. מי שסובר כך עליו למנוע מהשתתפות בגיוס כל גבר מישראל, יהיה מי שיהיה. אבל לאשרנו, החושבים כך מתי מספר הם ונער יכתבם. כל העם בארץ ובתפוצות, באין הבדל חוגים וסוגים, מפלגות וכתות, מאשר ומקיים בהתלהבות ובמסירות נפש את ההשתתפות במלחמת התגוננות זו שכפו עלינו. כולם מבינים היטב כי אין תקומה ח"ו לישוב בארץ ולשארית הפליטה בגולה מבלעדי מדינה עצמאית בארצנו, שתקלוט בזרועות פתוחות את אחינו השותתים דם, הנעים ונדים באדמת הגולה, הבורעת מתחת לרגלם. וה' הוא יודע וישראל הוא ידע ואף כל העולם יודעים, שלא אנחנו מתקיפים ולא אנחנו רוצים במלחמה, לא אנחנו ששים לקראת קרב ולא אנחנו פנינו מועדות לשפך דם. אבל אם מתנפלים עלינו בחמת רצח, חובתנו, חובת כל העם, להציל את עצמנו ואת ימנו - גנון והציל. והרי אתם, גאונינו וגדולינו, רובכם מודים בנחיצותה ההכרחית של מלחמת מצוה זו בכלל, ולפיכך הקדימו רבים מכם בהכרזותיהם דברי ברכה ועידוד לבחורינו היקרים העומדים במערכה. ובכך אפוא עליכם לזרז אף את חכמי התורה, המוכשרים מבחינת הגיל והגוף להשתתף במערכה, לעשות כן. האחיכם יצאו למלחמה, ואתם תשבו פה?

מבחינה מעשית יש אולי חשש שהישיבות יתרוקנו בעזוב רוב התלמידים את מוסדות האולפנא, ותורה מה תהא עליה. אבל לשם כך יש להיכנס במשא ומתן עם מוסדות הגיוס על הסדרים מעשיים יודעים, ותמיד אפשר למצא את הדרך להקלות ולהגבלות. עד כמה שידוע לי, הייתה נכונות כזאת מצד אותם המוסדות. אבל להחליט באופן פסקני לבלי להשתתף כלל ועיקר, לא להירשם ולא להיפקד, ולא ולא ולא - זו מנין לכם? רבים מבני הישיבות מקדשים את השם, עודדים במערכת המלחמה, בגיוס ובמשמר ובכל אשר ידרש. באחת ידם מדפדים בגוילים ובאותיות של התורה והתלמוד ואחת מחזקת השלח והרחמים והמגנים והקשתות והשריונים. רוחם איתנה ומרוחם משפיעים הם על שורות הצבא על בחורי חיל המגן, רוח האמונה, רוח התורה והמצווה. כלום לא מחובתכם, מרנן ורבנן, לעודדם ולאמצם ולהשפיע על אחרים שילכו בדרכם? דעת התורה? הנה היא, פשוטה וברורה: והזרזי (בהצלת נפשות) הרי זה משובח, ואין צריך ליטול רשות מבית-דין" (יומא, פ"ד ב', וראה רמב"ם מלכים, פ"ה וד'ב)! "כי ד' אלקיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם!"

11. אנחנו הח"מ מודיעים בזה גלוי, לכל אלו התלמידי חכמים חובשי ותופשי ביהמ"ד, בחורים ואברכים בני הישיבות, שעפ"י תורה"ק הצלתנו מהמצב הנורא אשר אנו נמצאים בו ה' ירחם, הוא רק בזכות התורה"ק, וכל זמן שקולו של יעקב מצפצף בבתי כניסות ובבתי מדרשות אין ידי עשו שולטות בו, וכבר מופסק ג"כ שרבנן אינן צריכין נטירותא. לזאת יצא מאתנו דעתנו דעת תורה שכל בן ישיבה, חובש ותופש ביהמ"ד, אל יתיצב, ויפקד, וירשם לכל דבר גיוס, וכדומה, אפילו גם לשעה קלה, וחלילה לפקפק בזה כלל וכלל. וחובה כפולה ומכופלת מוטלת על כל בן ישיבה כעת להתגבר ולהתאמץ בכל היכולת בהתמדת ובשקידת לימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז. ובזכות תורה"ק אשר היא מגינא ומצלי נצל עם כל אחב"י מכל אויב וכו' ויוציאנו השם במהרה לרווחה, ויושיענו תשועת עולמים בביאת גואל צדק, במהרה בימינו אמן. כעתירת החותמים בצפי' לרחמי שמים מהירים, יום כ"ג לחדש ניסן תש"ח לפ"ק.

נאם יוסף צבי דושינסקיא רב ואב"ד פעיה"ק ירושלם ת"ו, ורב ראשי של היהדות החרדית באר"י

נאם זעליג ראובן בענגיס ראב"ד

נאם ירוחם פישל בערינשטיין

נאם פנחס בהגרי"ז עפשטיין

נאם נפתלי צבי שמערלער

נאם דוד הלוי יונגרייז

נאם ישראל יצחק הלוי רייזמאן